KÉZIKÖNYV PEDAGÓGUSOKNAK

Az ember és a társadalom 1

munkatankönyv az alapiskolák 2. évfolyama számára

Hogyan épül fel a tankönyv

A tankönyv Az ember és a társadalom műveltségi terület összetevői szerint tagolódik. Fokozatosan halad végig a **polgári**, a **történelmi** és a **földrajzi** összetevőn, amelyek a tankönyvben és a leckékben is összekapcsolódnak. Az etikai-személyiségfejlesztő összetevőnek nincsenek külön leckéi, követelményei azonban beépülnek a leckék tartalmába és céljaiba.

A tankönyv – a VINTE kiadó teljes tankönyvcsaládjához hasonlóan – lefedi a tantárgy teljes kötelező tartalmát az új Állami Oktatási Program (ÁOP) szerint. Az ÁOP minden célja és teljesítménykövetelménye megjelenik benne, ezért a tankönyvek minisztériumi jóváhagyási záradékot kaptak.

Az ÁOP-val nem teljesen egyező leckék (pl. Vakáció után ismét az iskolában) a kétoldalas egység jobb alsó részén jelölve vannak. Azért vettük fel őket, mert gyakorlatiasak és fontosak a tanulók életében. A Biztonságosan az utakon lecke a tankönyvben még így van jelölve, de 2026. 9. 1-től az ÁOP már tartalmazza a közlekedésbiztonságot. Az **ünnepekről** szóló három lecke a tankönyv végén található – javasoljuk, hogy közvetlenül az adott ünnep előtt vegyék sorra. A legvégén **ötletek a szabadtéri munkához** találhatók, kizárólag Önnek. Mintatanmenetet a www.vinte.sk oldalon talál.

Céljaink

A tankönyv figyelembe veszi a 7–8 éves tanulók fejlődési sajátosságait. A témák az iskolai, családi és települési mindennapi tapasztalataikból indulnak ki. A tanulók gondolkodnak, összehasonlítanak, kérdeznek, megoldásokat keresnek, és együttműködni tanulnak. Nem azt szeretnénk, hogy megjegyezzék, „mit kell mondaniuk”, hanem hogy értsék, amit mondanak és tesznek.

Szándékosan kerültük a triviális feladatokat, a megértés nélküli magolást, az óra előtti megterhelő előkészületeket és a technikától való függést – elég a tankönyv és az osztálytermi tevékenység. A házi feladat nem nélkülözhetetlen része a tankönyvvel való munkának.

A feladatok többsége önálló munkára van megfogalmazva, de javasoljuk, hogy minél gyakrabban dolgozzanak **párban vagy csoportban** – ez fejleszti az együttműködést, a kritikus gondolkodást és a problémamegoldást. Minden leckénél megtalálja a tanulók jellemző mondásait is, hogy lássa, hogyan gondolkodnak a tananyagról.

Hogyan néz ki egy óra a kézikönyv szerint

Minden lecke 40 percre és 5 perc tartalékra van tervezve. Az óra térképe mutatja a lépéseket, azok idejét és az eszközöket; a lépések számai a tankönyvi feladatoknak felelnek meg. Ha nem elég az idő, használja a tartalékot, vagy tegyen át egy feladatot a következő órára – a tankönyv akkor is működik, ha az óra anyaga nem fér bele teljesen.

Az óra végén egy rövid kérdés és a jelzőlámpa segít kideríteni, ki érti a tananyagot, ki részben, és kinek kell még segítség. A további ötletek választhatók; a mellettük lévő pont jelzi, igényelnek-e előkészítést.

HOGYAN OLVASSA A KÉZIKÖNYVET

Minden lecke külön kétoldalas egységen, amelyet könnyen kinyomtathat.

Ha csak egy perce van, olvassa el **a lecke összefoglalását** és **az óra térképét**. Minden más kéznél van, amikor szüksége van rá.

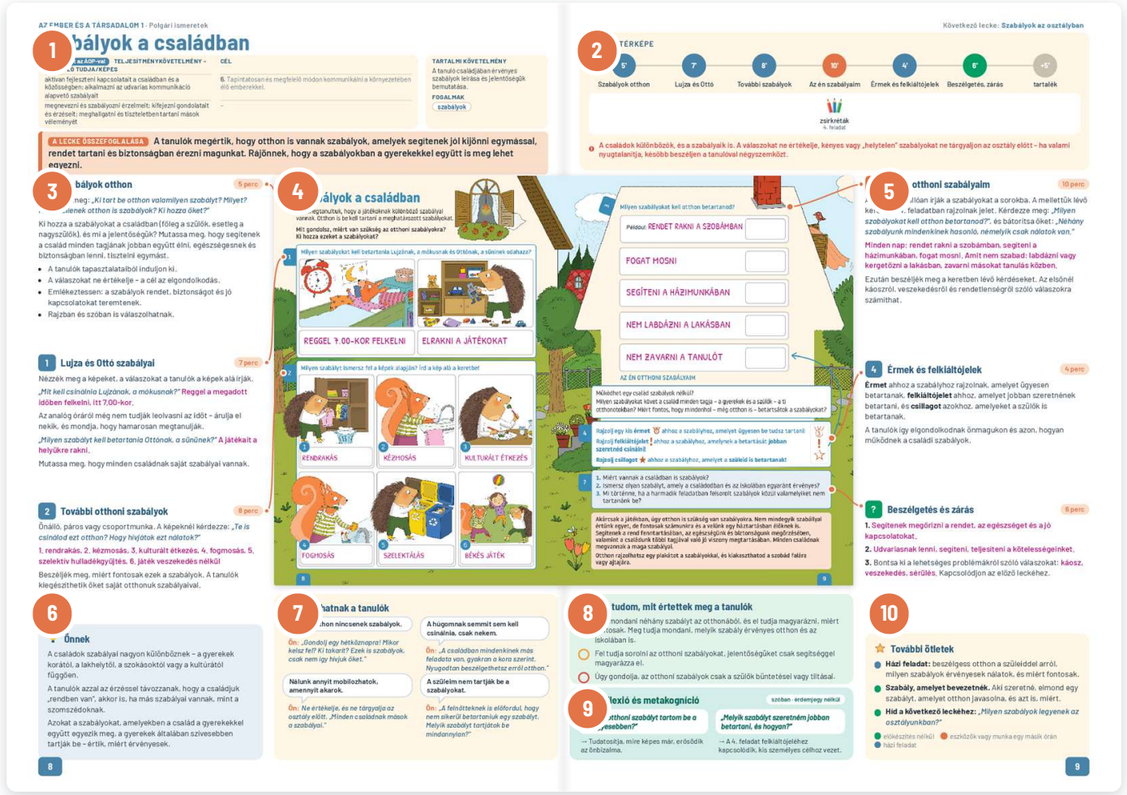

1 **Kapcsolat az ÁOP-val és a lecke összefoglalása**
Tartalmi és teljesítménykövetelmény, az ÁOP céljai, fogalmak. A táblázat alatt két mondat arról, mit ismernek meg a tanulók a leckében.

2 **Az óra térképe**
Az óra lépései percekkel (40 perc + 5 perc tartalék), eszközök és érzékeny pontok. A választható eszközök szaggatott keretben vannak. A narancssárga lépés (és a narancssárga feladatszám) az óra fő tevékenysége.

3 **Megjegyzések a bal oldalhoz**
Minden feladathoz: mit tegyen, mit mondjon, lehetséges válaszok, és miért csináljuk. A narancssárga vonal a tankönyvi feladathoz vezet.

4 **Kicsinyített tankönyv**
A nyílt feladatok megoldásai nagy nyomtatott betűkkel vannak beírva, ahogy a tanuló írná. A képeknél feliratok vannak.

5 **Megjegyzések a jobb oldalhoz**
Ugyanúgy, mint balra – a tankönyv jobb oldalán lévő feladatok sorrendjében.

6 **Önnek**
Szakmai minimum a tanítónak arról, amit a tankönyv leegyszerűsít, és egy érdekesség a kíváncsi tanulóknak.

7 **Mit mondhatnak a tanulók**
A tanulók jellemző elképzelései és mondásai, és hogyan reagálhat rájuk.

8 **Honnan tudom, mit értettek meg a tanulók**
Jelzőlámpa: mit mutat a tanuló, ha érti a tananyagot, részben érti, vagy még nem.

9 **Reflexió és metakogníció**
Két kérdés a saját tanulásról való gondolkodáshoz – szóban, érdemjegy nélkül.

10 **További ötletek**
Játékok, kísérletek, kapcsolódások és házi feladatok. Zöld pont: előkészítés nélkül. Narancssárga: eszközök vagy munka egy másik órán. Kék: házi feladat.

Reflexió és metakogníció

Minden leckénél két kérdés szolgálja a reflexiót és a metakogníciót. Segítenek a tanulóknak megérteni, hogyan tanulnak, mi történik tanulás közben, és miért fontos a tananyag.

Metakogníció	*Reflexió*
a saját gondolkodásunkról és tanulásunkról való gondolkodás: hogyan tanultam meg, mi segített, mi okozott nehézséget, és hogyan javulhatok.	az a pillanat, amikor a tanuló tudatosan végiggondolja a tapasztalatait, értékeli őket, és keresi, hogyan csinálhatná legközelebb jobban.

Az ilyen kérdések segítenek a tanulóknak:

- felismerni, mi megy nekik jól, és mit kell még gyakorolniuk,
- összekapcsolni a tananyagot a mindennapi élettel – a településsel, a családdal, a saját tapasztalataikkal,
- felelősséget vállalni a saját fejlődésükért,
- hatékonyabban és több megértéssel tanulni.

A kérdések nem az osztályzást szolgálják. Elég egy rövid szóbeli válasz. A cél az, hogy a tanuló ráébredjen, hogyan tanul, nem az, hogy „helyesen" válaszoljon.

Érzékeny témák

Több lecke érinti a családot, az otthoni szabályokat, a napirendet, a vakációt vagy az ünnepeket (a halottak napját is). A tanulók otthoni helyzete nehéz lehet, és a családok különbözőképpen ünnepelnek, vagy egyáltalán nem. Senkit ne kényszerítsen arra, hogy a családjáról beszéljen, mindig kínálja fel az általános válasz vagy a „nem tudom" lehetőségét, és ne állítson fel rangsort jobb és rosszabb emberek, foglalkozások vagy családok között. A figyelmeztetéseket közvetlenül az adott lecke óratérképénél találja.

Segítsen nekünk fejlődni

Örülünk, ha ötleteit és a tankönyv használatával kapcsolatos tapasztalatait megosztja velünk a **redakcia@vinte.sk** címen. Segít kijavítani az esetleges hibákat és jobb tankönyveket készíteni. Néhány kisebb hibát már jelöltünk a kézikönyvben; a tankönyv következő utánnyomásában ki lesznek javítva.

Tartalom

Bevezetés

Hogyan épül fel a tankönyv · Céljaink · Hogyan olvassa a kézikönyvet 2
Reflexió és metakogníció · Érzékeny témák 4

Bevezető lecke

Vakáció után ismét az iskolában 6

Polgári ismeretek

Miért fontosak számunkra a szabályok? 8
Szabályok a családban 10
Szabályok az osztályban 12
Szabályok az iskolában, a településünkön és a természetben 14
Biztonságosan az utakon 16
Kit hívjak segítségül? 18
Mit tanultunk eddig? 20

Történelmi ismeretek

A hét napjai 22
Ma, tegnap, tegnapelőtt, holnap, holnapután 24
Napirend – időrend 26
Mennyi az idő? 28
A napom és a hetem 30
Mi volt előbb és mi később? Mi volt régen és mi nemrég? 32
Céljaim 34
Mikor van az órán negyed és mikor háromnegyed? 36
Mit tanultunk eddig? 38

Földrajzi ismeretek

Hol van ez a dolog? Hol van az a hely? 40
Hogyan tekintünk a dolgokra és a helyekre 42
Utam az iskolába 44
Észak, dél, kelet és nyugat 46
Hogy szép legyen a hely, ahol élek 48
Hogy szép legyen a hely, ahol élek (2. rész) 50
A természet a környezetemben 52
A természet a környezetemben (2. rész) 54
Hová vezet ez a jelzés? 56
Fedezzük fel a körülöttünk lévő világot 58
Mit tanultunk eddig? 60

Ünnepek

Mindenszentek és halottak napja 62
Karácsonyi ünnepek 64
Húsvét 66

A tanév végén

Készülünk a vakációra 68
Amit már tudok 70

Ötletek a szabadtéri munkához

Ötletek a szabadtéri munkához 72

Vakáció után ismét az iskolában

Következő lecke: **Miért fontosak számunkra a szabályok?**

Kapcsolat az ÁOP-val	TELJESÍTMÉNYKÖVETELMÉNY – A TANULÓ TUDJA/KÉPES	CÉL
	kifejezni gondolatait és érzéseit a korának megfelelő szinten	**6.** Tapintatosan és megfelelő módon kommunikálni a környezetében élő emberekkel.
	rövid szóbeli leírással, rajz, plakát vagy modell formájában bemutatni munkája eredményét	**2.** A tanító segítségével alkalmazni az információszerzés, -elemzés és -értelmezés alapvető módszereit, elsajátítani a csoportos együttműködés alapjait.

TARTALMI KÖVETELMÉNY
A téma nem része az ÁOP-nak.

AZ ÓRA TÉRKÉPE

5'	10'	5'	5'	7'	8'	+5'
Lujza és Ottó	Nyári élmény	Mit tudok már	Az első osztályból	Keresd a képen	Beszélgetés, zárás	tartalék

zsírkréták
1. és 3. feladat

A LECKE ÖSSZEFOGLALÁSA **A tanulók felidézik nyári élményeiket és azt, amit első osztályban megtanultak. Megismerik Lujzát, a mókust és Ottót, a sünit, akik végigkísérik őket a tankönyvben, és ráhangolódnak az iskolai napra.**

Nem minden tanuló volt nyáron kiránduláson vagy nyaraláson. Az élményeket ne értékelje és ne hasonlítsa össze, senkit ne kényszerítsen beszélni.

? Lujza és Ottó

5 perc

Mondja el a tanulóknak, hogy idén sok újat tanulnak, de másodikosként már sok mindent tudnak és ismernek.

Mutassa be Ottót, a sünit és Lujzát, a mókust mint barátokat, akik segíteni fognak nekik. Olvassák fel a képek szövegbuborékait.

- **Kötetlen évkezdés** – a lecke célja nem a tudás ellenőrzése, hanem a kellemes légkör megteremtése.
- **Közös tevékenység** – néhány feladatot oldjanak meg közösen, például beszélgetőkörben.
- **Ne javítsa a nyelvhelyességet** – a cél a kommunikáció, nem a pontosság. Egyes tanulók a nyár után nehezebben fejezik ki magukat írásban, többen talán arra sem emlékeznek, hogyan írnak bizonyos szavakat. Ezért kevés az írásos feladat ebben a leckében.

1 Nyári élmény

10 perc

Vezesse a feladatot kötetlen tevékenységként – nem nagy rajzteljesítményről van szó. Elég egy egyszerű rajz: kirándulás, fürdés, látogatás a nagyszülőknél.

Rajzolás közben kérdezze: *„Ki volt veled a szünidőben? Hová mentél?”*

Nem minden tanuló akar a szünidőről beszélni, ha nem volt erős élménye. Néhányan talán végig otthon voltak, és irigylik a tengerhez utazó társaikat. Javasolja nekik, hogy rajzolják le, hová szeretnének elmenni a jövőben.

A rajzokat néhány kiválasztott tanuló mutassa be, a többiek kérdezhetnek.

Így a tanulók felidézik kellemes élményeiket, és pozitívan hangolódnak az évkezdésre.

2 Mit tudok már

5 perc

A tanulók pipával jelölik azokat a tevékenységeket, amelyekre már képesek (írás, olvasás, rajzolás, focizás). Bátorítsa őket: *„Nézzétek, mennyi mindent tudtok már!”*

Így felidézik, mit ismernek az első osztályból. A cél az önbizalom erősítése, nem az ellenőrzés.

Önnek

A szünidő utáni első órák főleg a kapcsolatokról szólnak, és arról, hogy a tanulók biztonságban érezzék magukat az osztályban. A most kialakított légkör az egész évet befolyásolja – azt, mennyire mernek a tanulók megszólalni, kérdezni és hibázni.

A lecke feladatai megnyitják az egész év témáit: az iskolába vezető utat és a biztonságot, az időt (óra, a hét napjai) és a körülöttünk lévő tájat (térkép, folyó, jelzések).

Vakáció után ismét az iskolában

Milyen érdekes dolgokat éltél át a szünidő alatt?

Ebben a tanévben sok új dologgal fogunk megismerkedni.
Minden sokkal könnyebb lesz a számunkra, mert már tudunk írni és olvasni.
Hogy könnyebben boldoguljunk, Lujza, a mókus és Ottó, a süni is velünk tart majd.

1 Rajzolj le egy nyári élményedet, amelyre szívesen emlékszel vissza:

2 A képen látható tevékenységek közül jelöld ✓, amelyekre már képes vagy!

3 Írj vagy rajzolj le legalább további két dolgot, amit az első osztályban megtanultál:

Például: BETŰK ÉS SZÁMOK	*Például:* DALOK ÉS VERSEK

4 Keresd meg a képen az alábbi elemeket, és jelöld meg őket kereszttel ✕:

óra	közlekedési tábla	erdő	folyó
térkép	vár	mező	turistajelzés

?
1. Milyen volt ma az utad az iskolába? Hogyan jutottál el ma az iskolába? Gyalog vagy más módon? Észrevettél valami érdekeset az iskolába vezető úton?
2. Tudod, hány óra van? Tudod, a hét melyik napja van ma? Milyen nap volt tegnap? Milyen nap lesz holnap? Ha nem, ezeket a dolgokat most együtt megtanuljuk.
3. Mit kell csinálnod, mielőtt beérsz az iskolába? Mire kell ügyelned az iskolába vezető úton?

Jól kipihentük magunkat a szünidő alatt. Új erőre kaptunk, hogy az iskolában és az iskolán kívül is több érdekes dolgot tanulhassunk. Ebben a tankönyvben rengeteg érdekes feladat vár ránk. Hogy ne legyünk egyedül, Lujza, a mókus és Ottó, a süni is velünk tart majd a tanulásban. Együtt még jobbak leszünk!

A téma nem része az Állami oktatási programnak.

Mit mondhatnak a tanulók

Én nyáron nem voltam sehol.
Ön: *„Otthon is sok szépet lehet átélni. Vagy rajzold le, hová szeretnél elmenni legközelebb.”*

Nem tudok rajzolni.
Ön: *„Nem a kép szépsége a fontos. Elég néhány vonal, hogy eszedbe jusson, mit éltél át.”*

Még nem tudom, hány óra van.
Ön: *„Nem baj, idén együtt megtanuljuk.”*

Miért egy sünivel és egy mókussal tanulunk?
Ön: *„Lujza és Ottó is másodikosok. Veletek tanulnak, és néha ők is tévednek – mint mindannyian.”*

Honnan tudom, mit értettek meg a tanulók

- Egész mondatokban tud mesélni élményéről. Meg tudja mondani, mit tanult első osztályban, és a képen minden elemet megtalál.
- Kérdések segítségével el tudja mondani élményét, a képen az elemeket részben találja meg.
- Úgy gondolja, nincs mit mondania magáról. Például mert azt hiszi, hogy nyáron semmi érdekeset nem élt át.

Reflexió és metakogníció

szóban · érdemjegy nélkül

„Minek örülök a legjobban a második osztályban?”
→ A tanuló pozitív elvárásokat alakít ki a tanévvel szemben.

„Mit tudok már olyan jól, hogy meg tudnám tanítani egy barátomnak?”
→ Erősíti az önbizalmat és a saját fejlődés tudatosítását.

3 Az első osztályból

5 perc

A tanulók valószínűleg olyan dolgokat is rajzolnak, amelyek kissé eltérnek a feladattól: iskolaszereket, barátokat, az osztályt, a tanító nénit, olvasást, testnevelést, éneket… Mivel bevezető óráról van szó, hagyjon nekik nagyobb szabadságot.

A bizonytalanabb tanulóknak segítsen: *„Ki emlékszik az összes tantárgyra, amely tavaly volt, és arra, mit tanultatok rajtuk?”*

4 Keresd a képen

7 perc

Ha szükséges, olvassa fel a listát a tanulókkal, és néhány elemet szemléletesen mutasson meg. A megoldást keresztek jelölik a képen.

Ha a tanulók valamit nem találnak meg, mondja nekik, hogy ez rendben van. Éppen ezeket a témákat tanulják majd ebből a tankönyvből második osztályban, és az év végén biztosan jól ismerik majd őket.

A tanulók játékosan tájékozódnak az illusztrációban, és megismerik az iskola és környéke azon elemeit, amelyekről idén tanulnak. Gyakorolják a vizuális észlelést, a megnevezést és a valósággal való összekapcsolást.

? Beszélgetés és zárás

8 perc

1. „Gyalog, autóval, busszal.” „Anyával.” „Útközben láttam egy kutyát.” A tanulókat a közlekedési helyzetek megnevezésére és a környezet megfigyelésére vezeti.

2. Az időről alkotott elképzelést hívja elő. Ha a tanulók nem tudják, ne javítsa, hanem motiválja őket: *„Mindezt meg fogjuk tanulni!”*

3. „Hogy ne üssön el az autó.” „Hogy ne tévedjünk el.” „Figyelni, amikor átmegyek az úton.” „Átcserélni a cipőt.” Megnyitja a szabályok és a biztonság témáját, később visszatér hozzá.

További ötletek

- **Beszélgetőkör.** Üljenek körbe, és aki szeretné, egy mondatban elmondja, minek örül az iskolában.
- **A nyár legnagyobb élménye.** A tanulók körben röviden elmesélik legnagyobb nyári élményüket – kapcsolódik az 1. feladat rajzához.
- **Híd a következő leckéhez:** *„Mire kellett figyelnetek az iskolába vezető úton? Miért?”*

előkészítés nélkül · eszközök vagy munka egy másik órán